

Ефективність управління персоналом на підприємстві

JEL Classification: J21

УДК 331.55

ТРУДОВІ РЕСУРСИ УКРАЇНИ: МІЖРЕГІОНАЛЬНІ АСИМЕТРІЇ

Іртищева І. О.
Дубинська І. І.

Анотація. Проведено ґрунтовне дослідження міжрегіональних асиметрій формування трудових ресурсів України. Визначено, що необхідною умовою статистичного вивчення трудових ресурсів є розуміння сутності досліджуваного процесу, знання законів розвитку й особливостей конкретної обстановки. Доведено, що особливості розміщення продуктивних сил викликають нерівномірність розміщення населення. Здійснено аналіз кількості та щільності населення регіонів України в період до 2015 р. Зазначено, що проблема відтоку сільського населення є найбільш болючою для соціально-економічного розвитку країни. Україна є досить неоднорідною країною як з точки зору географічних умов, так і в плані соціально-економічного розвитку. Інвестиційна привабливість регіону залежить не тільки від наявності та чисельності населення, але і від особливостей його розміщення і якості робочої сили. Крім цього, важливими є також стан ринку праці, зокрема наявність надлишку або дефіциту робочої сили.

Ключові слова: трудові ресурси, регіон, регіональні асиметрії, регіональні порівняння, рівень зайнятості.

ТРУДОВЫЕ РЕСУРСЫ: МЕЖРЕГИОНАЛЬНЫЕ АСИММЕТРИИ

Иртыщева И. А.
Дубинская И. И.

Аннотация. Проведено глубокое исследование межрегиональных асимметрий формирования трудовых ресурсов Украины. Определено, что необходимым условием статистического изучения трудовых ресурсов является понимание сущности изучаемого процесса, знание законов развития и особенностей конкретной обстановки. Доказано, что особенности размещения производительных сил вызывают неравномерность размещения населения. Осуществлен анализ количества и плотности населения регионов Украины в период до 2015 г. Отмечено, что проблема оттока сельского населения является наиболее болезненной для социально-экономического развития страны. Украина является достаточно неоднородной страной как с точки зрения географических условий, так и в плане социально-экономического развития. Рабочая сила является особым фактором производства, потому что без нее экономическая деятельность невозможна. Также инвестиционная привлекательность региона зависит не только от наличия и численности населения, но и от особенностей его размещения и качества рабочей силы. Кроме этого, важными являются также состояние рынка труда, в частности наличие избытка или дефицита рабочей силы.

Ключевые слова: трудовые ресурсы, регион, региональные асимметрии, региональные сравнения, уровень занятости.

THE LABOUR RESOURCES OF UKRAINE: INTERREGIONAL ASYMMETRY

I. Irtysheva
I. Dubinskaya

Abstract. The article presents a thorough study of interregional asymmetries in the formation of labor resources of Ukraine. It is determined that a necessary condition for a statistical examination of the labor resources is the understanding of the essence of the studied process, knowledge of laws of development and characteristics of the specific situation. It is proved that some peculiarities of the productive forces cause the unevenness of the population distribution. There analyzed the number and density of population of regions in Ukraine for the period of up to 2015. It is noticed that the problem of outflow of the rural population is the most painful for the socio-economic development of the country. Ukraine is a very diverse country both from the point of view of its geographical conditions and in terms of the socio-economic development. Labor force is a special factor of production because economic activity is impossible without it. The investment attractiveness of the region depends not only on the presence and size of the population, but also on the characteristics of its distribution and the quality of the labour force. In addition, the state of the labour market, in particular the presence of excess or shortage of labour force, are also important.

Keywords: labor resources, region, regional asymmetries, interregional comparison, level of employment.

Постановка проблеми. Соціально-економічні та політичні явища, пов'язані з процесами сучасних реформ і євроінтеграційних намірів України, потягнули за собою певні проблеми із використанням трудового потенціалу країни, а саме зростання безробіття, зниження реальної заробітної плати, відтік трудових ресурсів за кордон, посилення структурних і міжрегіональних асиметрій зайнятості, зниження якості трудових ресурсів тощо. Це все призводить до поглиблення кризових явищ в Україні.

Скорочення обсягів виробництва за окремими галузями промисловості та заміна ручної праці машинами викликають зменшення попиту на робочу силу і зростання безробіття, а отже, зниження рівня життя населення, зростання відхилень між рівнем доходів і посилення диспропорцій у відтворенні робочої сили. Поряд із потребою ринку праці у фахівцях робітничих професій спостерігається стійке зростання чисельності безробітних випускників вишів, частина з яких позбавлена можливості працевлаштування за спеціальністю після завершення навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дослідження формування та функціонування трудових ресурсів на національному та регіональному рівнях присвячені роботи багатьох вітчизняних учених, серед яких слід зазначити таких як: З. Варналій, М. Долішній, О. Красносова, В. Колчков, Е. Лібанова, М. Усков та ін. Але, незважаючи на їх значний внесок в окремі аспекти цього напряму дослідження, проблеми асиметрії трудових ресурсів на регіональному рівні залишаються недостатньо дослідженими.

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження стало дослідження міжрегіональних асиметрій формування трудових ресурсів України.

Виклад основного матеріалу. Демографічний аспект категорії «трудові ресурси» відображає залежність цих ресурсів від відтворення населення та враховує такі характеристики, як стать, вік, сімейний стан, розселення, міграція. Соціологічний аспект трудових ресурсів пов'язаний, насамперед, із вивченням конкретних явищ і процесів, що відбуваються у виробничій діяльності, поведінкових і мотиваційних факторах. Необхідною умовою статистичного вивчення трудових ресурсів є розуміння сутності досліджуваного процесу, знання законів розвитку й особливостей конкретної обстановки. Як економічна категорія трудові ресурси виражають економічні відносини з формування, розподілу та використання працездатного населення в суспільному виробництві та інших сферах людської діяльності [1].

Поняття «асиметрія» якнайкраще відповідає сьогодишнім умовам розвитку регіонів України [2, с. 52]. Термін «асиметрія» більш повно висвітлює сутність різноманітних соціально-економічних процесів, динаміку та щільність розміщення трудових ресурсів на певних територіях під впливом різних місцевих чинників, які мають деякі особливості [3, с. 14].

Один з найбільш авторитетних вітчизняних дослідників регіональних проблем та регіонального розвитку Долішній М. І. розглядає територіальну асиметрію як складне економічне явище, результатом якого є деформація структури економіки [4].

Заслужовує на увагу трактування асиметрії як особливості будови, структури певної системи на визначеному рівні, яка не відповідає умовам наявності певних закономірностей, що полягають у повторенні чи подібності того чи іншого явища, поняття, процесу, ознаки, властивості, якості тощо [5].

Цікавою є позиція Варналій З. С., яка розглядає асиметрію як «процес, що відображає деградацію територіальної системи, посилення якого обумовлює виникнення регіональних ризиків і утворення депресивних територій. У цьому зв'язку доцільним є виявлення основних чинників, що зумовлюють по-

рушення рівноваги в розвитку економічної системи, що дозволить гармонізувати соціально-еколого-економічний розвиток території» [6].

Шубна О. В. доводить, що «під просторовою асиметрією розміщення трудових ресурсів регіонів України необхідно розуміти сформовану в результаті існуючих розходжень у регіональній структурі й взаємодії елементів природного, соціального й міграційного відтворення населення концентрацію значної кількості трудових ресурсів на території одних регіонів країни й одночасно низький ступінь їхньої концентрації в інших регіонах» [7, с. 337].

Трудові ресурси якості демоєкономічний фактор впливають на розміщення й розвиток продуктивних сил. Цей фактор включає загальну кількість населення, його структуру, режим відтворення й територіальні особливості його розміщення; кількість трудових ресурсів, їхній територіально-галузевий розподіл і якісні характеристики; кількість робочої сили, основні форми їхньої зайнятості, рівень зареєстрованого й прихованого безробіття; мобільність робочої сили й форми її економічного впливу. Особливості розміщення продуктивних сил спричиняють нерівномірність розміщення населення. Кількість і щільність населення регіонів України в період в 2015 р. показано на рис. 1.

Рис. 1. Щільність населення регіонів України в 2015 році

Найбільш заселеними регіонами України (із щільністю населення більш ніж 100 осіб / км²) є Донецька, Дніпропетровська, Львівська й Чернівецька області. У свою чергу, найменша щільність населення (менш ніж 50 осіб / км²) характерна для Чернігівської, Херсонської, Кіровоградської, Сумської, Миколаївської й Житомирської областей. Поряд з нерівномірністю розміщення відбувається щорічне скорочення кількості як всього населення України, так і населення працездатного віку.

Цей факт свідчить про те, що протягом останніх років значно ускладнилася демографічна ситуація, що стало серйозною перешкодою на шляху соціально-економічного розвитку України.

Найбільш високі темпи зниження кількості населення відзначені на території Чернігівської (на 12,1 %), Кіровоградської (на 11,3 %), Сумської (на 11,0 %), Луганської (на 10,8 %) і Полтавської (на 9,2 %) областей. Тільки в Закарпатській, Рівненській областях кількість населення практично не змінилася. Збільшення кількості населення за аналізований період спостерігалось тільки в м. Києві. Відбуваються певні зміни і в співвідношенні міського та сільського населення по різних регіонах України (рис. 2).

Так, у 2001 році в Україні в міській місцевості проживало 67,3 % населення. Найбільш висока частка міського населення в населенні регіону була властива для Донецької (90,1 %), Луганської (83,5 %), Кіровоградської (86,2 %) і Харківської (78,6 %) областей. У свою чергу, у 6 областях України: Вінницькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Полтавській, Тернопільській і Чернівецькій – частка міського населення становить менше ніж 50 % від населення області. Майже через 15 років, як видно з рис. 3, у 2016 р.

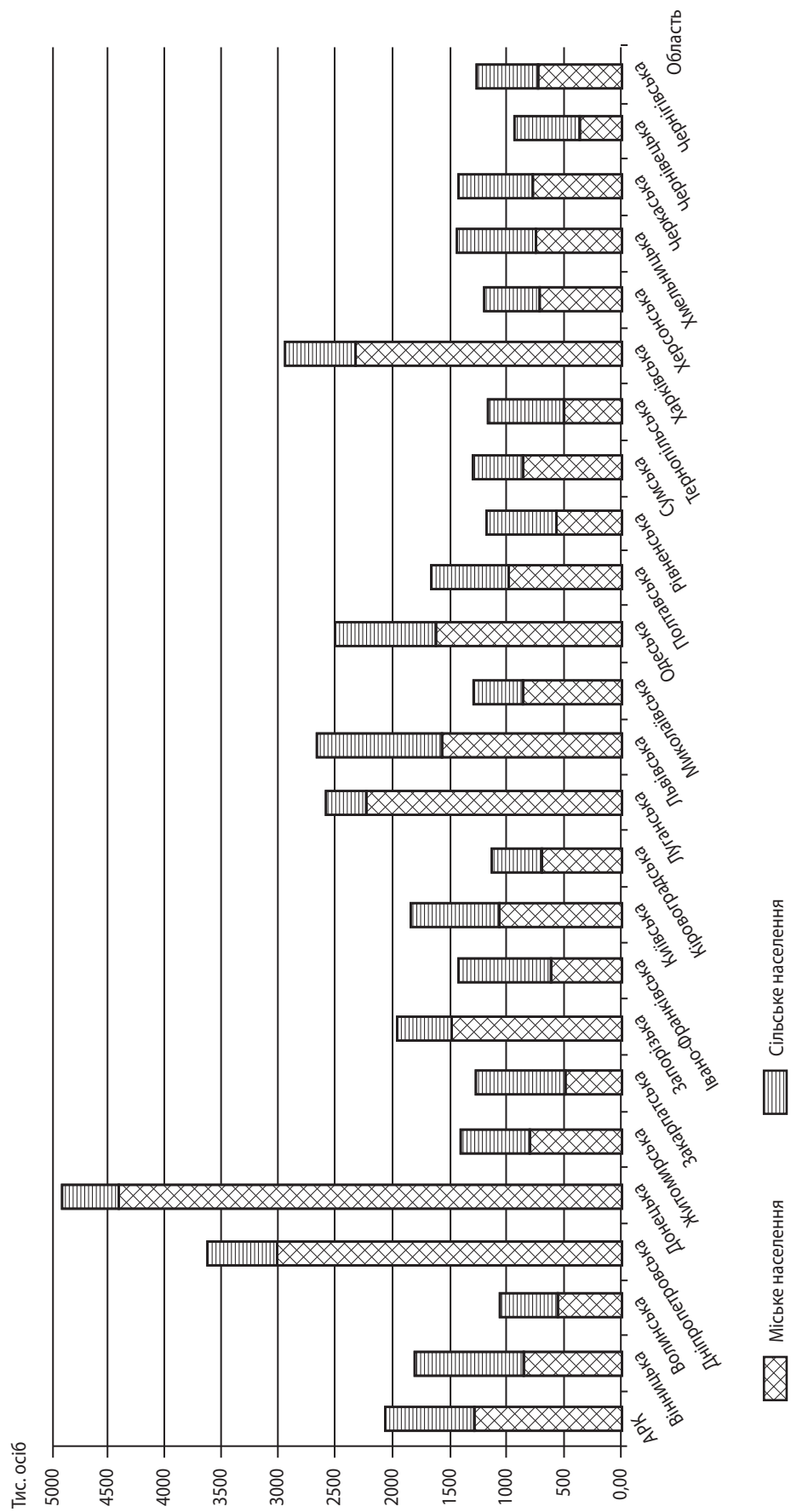

Рис. 2. Кількість населення, що проживало в міській і сільській місцевостях у регіонах України у 2001 р.

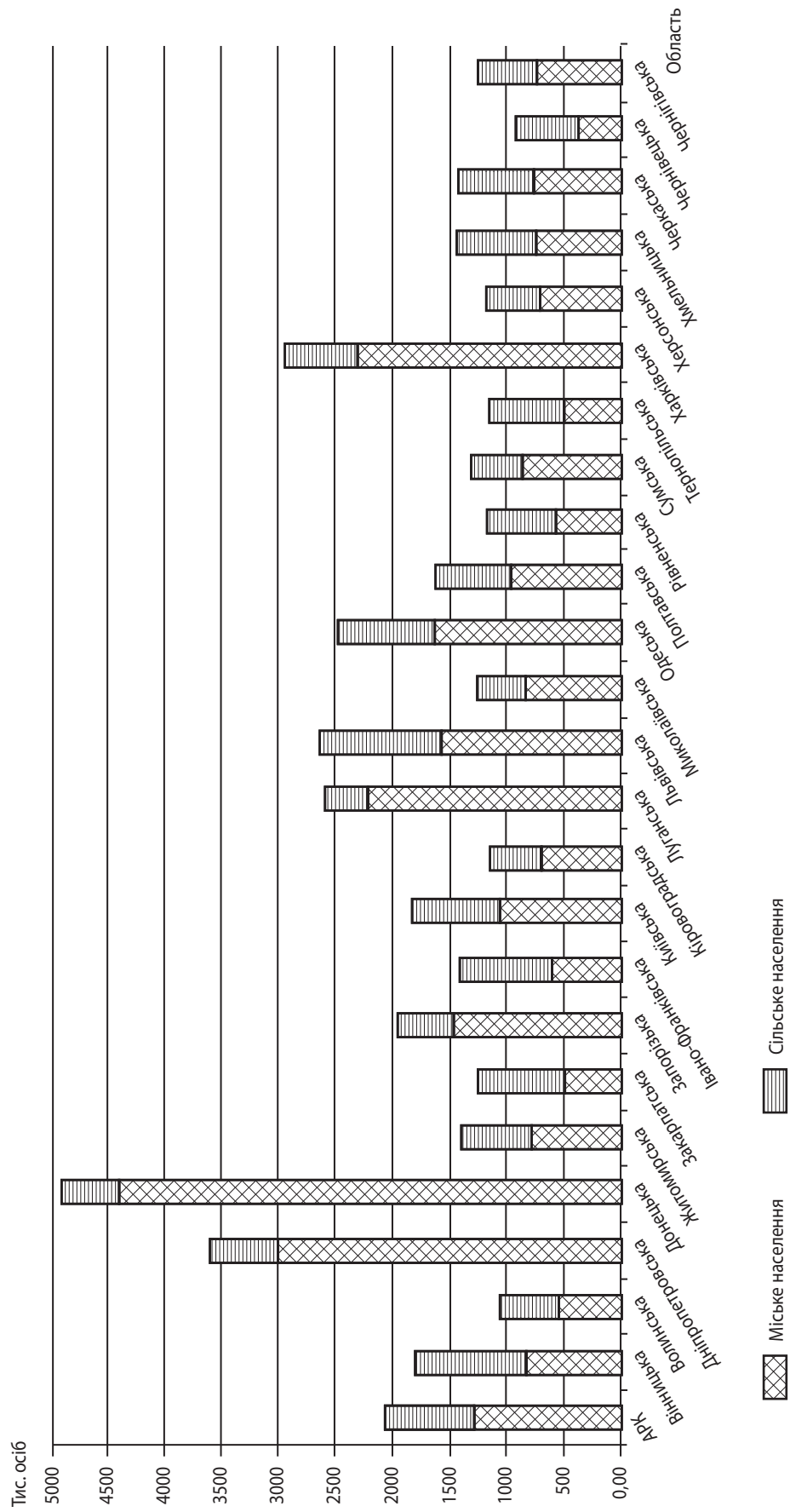

Рис. 3. Кількість населення, що проживає в міській і сільській місцевостях у регіонах України у 2016 р.

порівняно з 2001 р. спостерігається зменшення загальної кількості населення міст на 4,4 %, сільського населення – на 9,6 %. На території окремих регіонів зазначені процеси відбуваються нерівномірно. Особливо інтенсивне скорочення кількості сільського населення відзначено в Чернігівській (на 20,7 %), Сумській (на 16,8 %), Київській (на 14,6 %) і Кіровоградській (на 14,3 %) областях.

Кількість населення значною мірою зменшується в результаті міграції, головним чином до міст, що негативно впливає на статевовікову структуру сільського населення, на стан трудового потенціалу села. Проблема відтоку сільського населення є найбільш болючою для соціально-економічного розвитку країни. Це зумовлено й обмеженістю можливостей заробітку, дуже низьким рівнем розвитку об'єктів соціокультурної сфери, житлово-комунального господарства. Запорукою відродження та подальшого розвитку всіх складових соціальної інфраструктури села може стати лише акумуляція ресурсів органів виконавчої влади і сільськогосподарських підприємств із метою вирішення соціально-економічних проблем громади. В основу концепції соціальних перетворень на селі необхідно закласти принцип забезпечення гідного рівня та якості життя селян [8].

За даними Державної служби статистики щодо вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності середньомісячна кількість економічно активного населення віком 15–70 років у 2015 р. становила 18,1 млн осіб, з них 17,4 млн осіб (96,1%) були у працездатному віці. Із зазначеної кількості громадян віком 15–70 років 16,4 млн осіб, або 90,9 %, були зайняті економічною діяльністю, а решта – 1,7 млн осіб, відповідно до методології Міжнародної організації праці, класифікувалися як безробітні [9].

Рівень економічної активності населення віком 15–70 років становив у 2015 р. – 62,4 %, у працездатному віці – 71,5 %. Рівень економічної активності населення за віковими групами у 2015 році наведено на рис. 4.

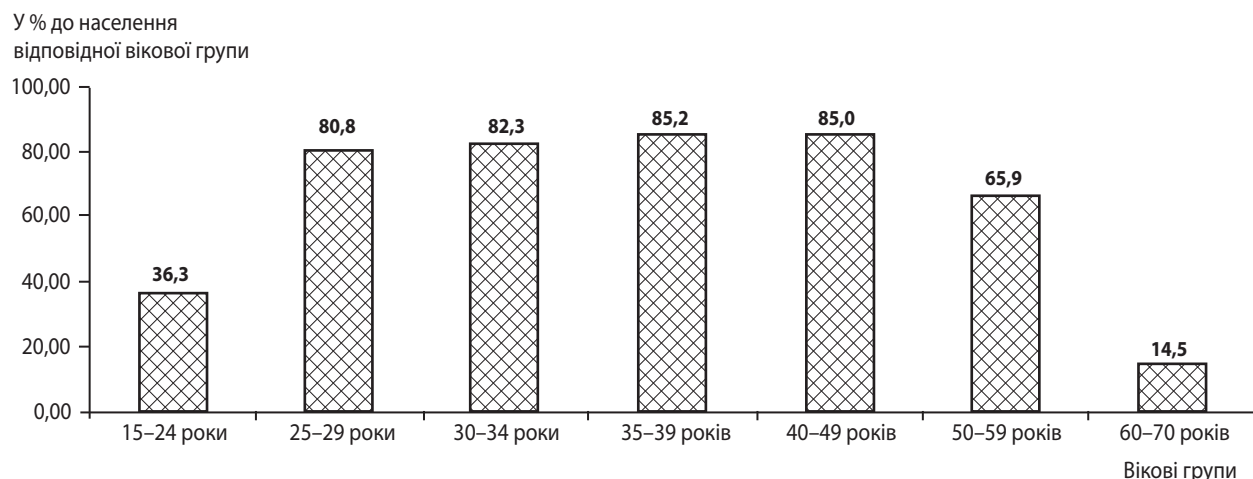

Рис. 4. Рівень економічної активності населення за віковими групами за 2015 р. [9]

Кількість зайнятого населення віком 15–70 років у 2015 р. становила 16,4 млн осіб, з нього у працездатному віці – 15,7 млн, або 95,7 %. Зайнятість означає не тільки роботу за заробітну плату (за наймом), але також і заради одержання прибутку чи сімейного доходу на власному підприємстві, включаючи виробництво в особистому селянському господарстві, з метою ринкової реалізації виробленої продукції. До складу зайнятого населення не включаються особи, які виконують неоплачувану громадську чи добровільну роботу, та особи, які виконують тільки домашні обов'язки. Громадська добровільна діяльність не є економічним видом діяльності і має три визначальні риси: а) не повинна оплачуватись; б) виконується за власним бажанням, без примусу, на відміну, наприклад, від строкової військової служби; в) виконується для організації, громади чи особи, з якою відсутні родинні зв'язки, поза власним домашнім господарством [9]. Графічно рівень зайнятого населення у віці 15–70 років за статусом зайнятості та місцевістю наведено на рис. 5.

У рамках концепції робочої сили зайнятості надається перевага перед будь-яким іншим видом економічної активності / неактивності. Рівень зайнятості розраховується як відношення (у відсотках) кількості зайнятого населення віком 15–70 років до всього населення зазначеного віку чи населення відповідної соціально-демографічної групи. Рівень зайнятості населення віком 15–70 років за 2015 р. становив 56,7 %, а у населення працездатного віку – 64,7 %.

Рис. 5. Зайняте населення у віці 15–70 років за статусом зайнятості та місцевістю у % до зайнятого населення відповідного статусу за 2015 р.

Найвищий рівень цього показника спостерігався серед осіб віком 35–49 років, а найнижчий – у молоді віком 15–24 років та осіб віком 60–70 років. У структурі зайнятого населення за професійними групами найбільшу частку складали особи, які працювали у найпростіших професіях (18,4 %), професіонали (17,7 %) та працівники сфери торгівлі та послуг (16,4 %). Рівень зайнятості населення за віковими групами у % до населення відповідної вікової групи наведено на рис. 6.

У % до населення
відповідної вікової групи

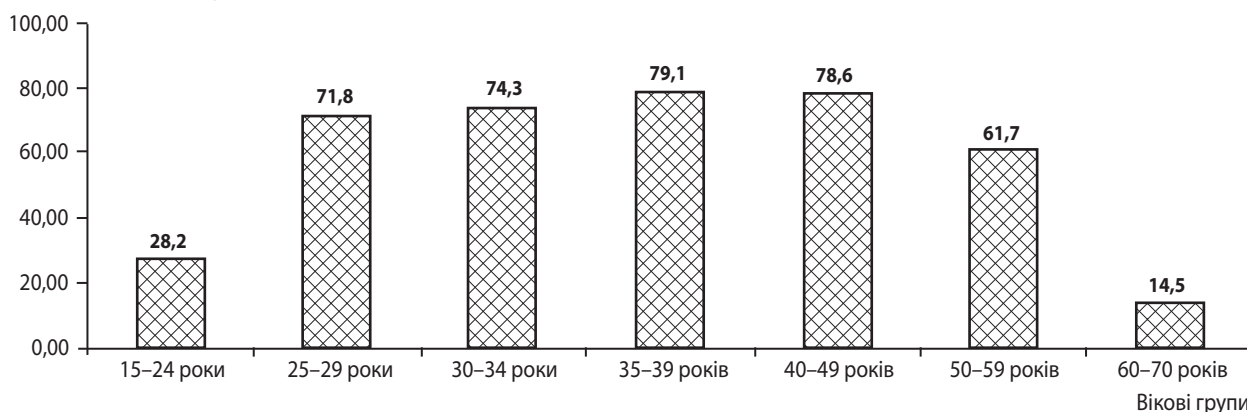

Рис. 6. Рівень зайнятості населення за віковими групами у % до населення відповідної вікової групи за 2015 р.

Серед загальної кількості зайнятих осіб кожний шостий працював у промисловості або у торгівлі, сьомий – у сільському господарстві. В умовах ринкової економіки поширюється неформальна зайнятість населення, яка охоплює усі неформальні робочі місця як у неформальному, так і офіційному (формальному) секторах економіки.

У 2015 р. кількість неформально зайнятого населення становила 4,3 млн, або 26,2 %, від усього зайнятого населення. Зазвичай неформальна зайнятість притаманна населенню окремих соціально-економічних груп. Так, неформальні трудові відносини переважали у секторі самостійної зайнятості, де частка населення, що працювало на неформальних робочих місцях, становила 73,2 %, а серед працюючих за наймом таких осіб було 17,3 %. Більше половини неформально зайнятих осіб (50,8 %) були мешканцями сільської місцевості. Також чоловіки порівняно з жінками були більш схильні працювати неформально (58,8 %).

Аналіз неформальної зайнятості у розрізі вікових груп свідчить, що найвищий її рівень характерний для осіб у віці 15–24 роки (36,1 %) та у віці 60–70 років (37,2 %). Зазначені категорії населення вразливі та соціально незахищені в сучасних умовах господарювання. Поширення неформальної зайнятості серед осіб пенсійного віку насамперед спричинене низьким рівнем пенсійного забезпечення, що спонукає їх до пошуку неформальних джерел отримання додаткових засобів існування.

У більшості випадків молодіжний характер неформальної зайнятості проявляється в додатковому заробітку під час здобуття освіти. У 2015 р. серед неформально зайнятого населення понад дві третини

(67,5 %) складали особи, які мали професійно-технічну та повну загальну середню освіту, а серед офіційно зайнятого населення переважали особи з вищою освітою (включаючи повну, базову та неповну вищу освіту) (61,8 %).

Серед неформально зайнятих осіб більш як третина (38,6 %) осіб працювала у сільському, лісовому та рибному господарстві. Іншими поширеними видами економічної діяльності населення цієї категорії є оптова та роздрібна торгівля (22,1 %) та будівництво (16,1 %).

Виключно важливою соціально-економічною категорією є рівень безробіття, що розраховується як відношення (у відсотках) кількості безробітних певної вікової групи до економічно активного населення (робочої сили) відповідного віку або відповідної соціально-демографічної групи.

Кількість безробітних (за методологією МОП) у віці 15–70 років у 2015 р. становила 1,7 млн осіб, з них майже дві третини складали мешканці міських поселень (1,1 млн осіб). Із загальної кількості безробітних 1,3 млн осіб, або 77,8 %, раніше працювали, а інші 0,4 млн. шукали роботу вперше та не мали досвіду роботи. До останньої категорії здебільшого належала молодь, яка була непрацевлаштована після закінчення навчальних закладів. Так, серед таких безробітних у 2015р., частка осіб віком 15–24 роки складала 68,9%, а у віці 25–29 років – 18,1 %. Більшість безробітних шукали роботу самостійно (72,5 %), а решта зверталася за допомогою до державної служби зайнятості.

Рівень безробіття населення працездатного віку (за методологією МОП) у 3,5 разу перевищував рівень зареєстрованого безробіття, розрахованого щодо економічно активного населення працездатного віку (у жінок – у 2,5 разу, чоловіків – у 5,2 разу, міських поселеннях – у 3,9 разу, сільській місцевості – у 3,1 разу) (рис. 7).

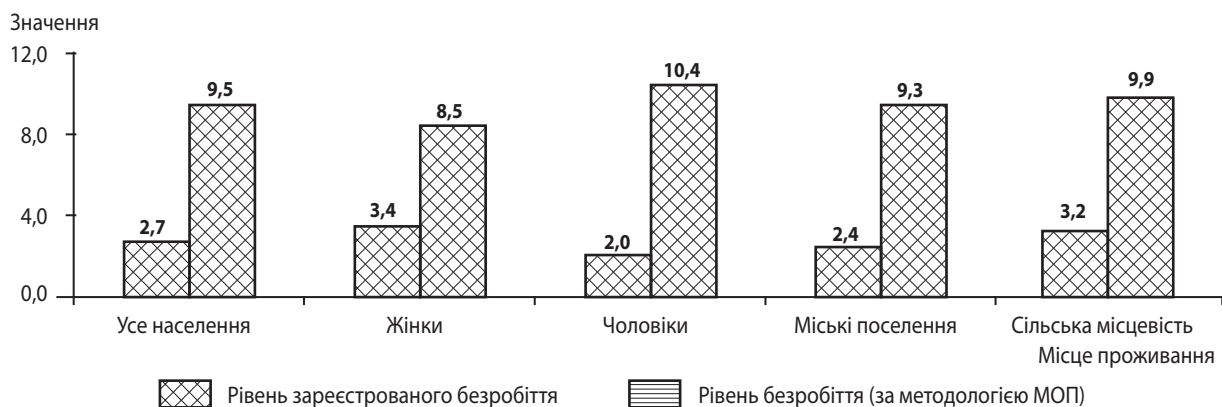

Рис. 7. Безробіття серед економічно активного населення працездатного віку за статтю та місцем проживання у % до економічно активного населення працездатного віку за 2015 р. [9]

У структурі безробітних за тривалістю пошуку роботи значно скоротилася частка осіб, які шукали роботу до 3 місяців (на 11,3 в.п.). Водночас удвічі збільшилась питома вага довготривалих безробітних (тих, що шукали роботу 12 місяців і більше). Внаслідок цього зросла середня тривалість безробіття (за методологією МОП) з 5 місяців у 2014 р. до 7 місяців у 2015 р.

Сьогодні люди живуть довше, більша кількість дітей ходить у школу і більше людей мають доступ до чистої води і базових санітарно-гігієнічних умов. Цей прогрес йде пліч-о-пліч з підвищенням прибутків, що сприяє формуванню самого високого рівня життя у історії людства. Сьогодні цифрова революція сполучає людей з різних шарів суспільства і різних країн. Не менш важливо і те, що процеси політичного розвитку дають можливість більшій кількості людей, чим будь-коли, жити при демократичному устрої. Все це важливі аспекти людського розвитку [10, с. 452].

Ринок праці України характеризується плинністю робочої сили, низькою оплатою праці, малою продуктивністю працюючих, недостатністю вільних робочих місць і низьким рівнем використання трудових ресурсів. Причини недостатнього використання трудових ресурсів у країні пов'язані з такими чинниками:

- орушено пропорцію між попитом і пропозицією ринку праці, що призвело до зростання безробіття (молодь 1980-х рр. народження, коли приріст населення був більшим, тепер досягла трудового віку і вийшла на ринок праці);
- одна з причин безробіття молоді – оволодіння професією незатребуваною ринком праці;
- у зв'язку зі структурними змінами з'явилася тенденція до зниження рівня зайнятості населення. Часто відбуваються структурні зміни, що призводять до зростання кількості звільнень з роботи;
- однією з основних причин зростання безробіття є низька вартість робочої сили або низька оплата праці;

- до лав безробітних витісняються люди без певних професій, малоосвічені та неактивні;
- ще однією причиною безробіття є інтенсивна внутрішня міграція населення.

Висновки. Підсумовуючи проведені дослідження, слід зазначити, що Україна є досить неоднорідною країною, як з точки зору географічних умов, так і в плані соціально-економічного розвитку. Така географічна та соціально-економічна різноманітність свідчить про значний потенціал областей, оскільки дозволяє запропонувати різноманітні «пакети» інвестиційних умов, якими може скористатись широке коло потенційних інвесторів, адже кожний інвестор орієнтується на цілком конкретні характеристики територій, які для нього є визначальними.

Робоча сила є особливим фактором виробництва, тому що без неї економічна діяльність неможлива. Проте інвестиційна привабливість регіону залежить не лише від наявності та чисельності населення, але й від особливостей його розміщення та якості робочої сили. Крім цього, важливими є також стан ринку праці, зокрема наявність надлишку чи дефіциту робочої сили.

Література: 1. Яроцький В. І. Економіко-статистичне дослідження трудових ресурсів України. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-4/doc/2/21.pdf>. 2. Красноносowa О. М., Ермоленко О. О. Теоретичні аспекти формування просторової асиметрії розміщення трудових ресурсів в економіці регіону. *Бізнес Інформ*. 2013. № 1. С. 52–56. 3. Колчков В. А. Соціально-економічні асиметрії регіонального розвитку України (сутність і шляхи подолання). *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2012. № 1 (13). С. 12–18. 4. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX–XXI століть: нові пріоритети. Київ: Наук. думка, 2006. 511 с. 5. Усков М. О. Методологічні засади ідентифікації асиметрії соціально-економічного розвитку регіонів: статистична складова. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Серія: Економічні науки. 2007. Вип. 12, ч. 1. С. 299–303. 6. Варналій З. С. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: [монографія]. Київ: НISD, 2007. 765 с. 7. Шубна О. В. Асиметрія регіональної структури розміщення трудових ресурсів України. *Научный вестник ДГМА*. 2011. № 2 (8Е). С. 336–341. 8. Іртищева І. О., Стройко Т. В. Концептуальні основи відродження соціальної інфраструктури агропродовольчої сфери на засадах сталого розвитку // Економіка природокористування і охорони довкілля. Київ: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. 248 с. С. 22–28. 9. Економічна активність населення України, 2015: статист. зб. // Державна служба статистики України: офіц. сайт URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/rp/rp_reg/reg_u/ean_2015u.html. 10. Acemoglu D. Introduction to Modern Economic Growth. Princeton: Princeton University Press, 2009. 750 p.

References: 1. Yarotskyj V. I. Ekonomiko-statystychne doslidzhennia trudovykh resursiv Ukrainy. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-4/doc/2/21.pdf>. 2. Krasnonosova O. M., Yermolenko O. O. *Teoretychni aspekty formuvannia prostorovoi asymetrii rozmishchennia trudovykh resursiv v ekonomitsi rehionu* [Theoretical Aspects of Forming of Spatial Asymmetry of Placing of Labour Resources in the Economy of the Region]. *Biznes Inform*. 2013. No. 1. P. 52–56. 3. Kolchikov V. A. *Sotsialno-ekonomichni asymetrii rehionalnoho rozvytku Ukrainy (sutnist i shliakhy podolannia)* [Socio-Economic Asymmetries of Regional Development of Ukraine (The Essence and Ways of Overcoming)]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*. 2012. No. 1 (13). P. 12–18. 4. Dolishnii M. I. *Rehionalna polityka na rubezhi XX–XXI stolit: novi priorytety*. Kyiv: Nauk. dumka, 2006. 511 p. 5. Uskov M. O. *Metodolohichni zasady identyfikatsii asymetrii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv: statystychna skladova* [Methodological Bases of Identification of Asymmetry of Socio-Economic Development of Regions: Statistical Component]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*. 2007. Issue 12, Vol. 1. P. 299–303. 6. Varnalii Z. S. *Derzhavna rehionalna polityka Ukrainy: osoblyvosti ta stratehichni priorytety: monohrafiia* [State Regional Policy of Ukraine: Features and Strategic Priorities: monograph]. Kyiv: NISD, 2007. 765 p. 7. Shubna O. V. *Asymetriia rehionalnoi struktury rozmishchennia trudovykh resursiv Ukrainy* [Asymmetry of the Regional Structure of Placing of Labour Resources of Ukraine]. *Nauchnyy vestnyk DHMA*. 2011. No. 2 (8E). P. 336–341. 8. Irtyshcheva I. O., Stroyko T. V. *Kontseptualni osnovy vidrozhennia sotsialnoi infrastruktury ahroprodovolchoi sfery na zasadakh staloho rozvytku* [The Conceptual Basis for the Revival of Social Infrastructure in the Agricultural Sector on the Principles of Sustainable Development] // *Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkillia*. Kyiv: DU IEPSSR NAN Ukrainy, 2013. 248 p. P. 22–28. 9. *Ekonomichna aktyvnist naselennia Ukrainy, 2015: statyst. zb.* // *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: ofits. sayt* URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/rp/rp_reg/reg_u/ean_2015u.html. 10. Acemoglu D. Introduction to Modern Economic Growth. Princeton: Princeton University Press, 2009. 750 p.

Інформація про авторів

Іртищева Інна Олександрівна – д-р економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Національного університету кораблебудування імені адм. Макарова (проспект Героїв Сталінграду, 9, м. Миколаїв, 54025, Україна; e-mail: innaxl@mail.ru).

Дубинська Ірина Іванівна – аспірант кафедри менеджменту Міжнародного університету бізнесу і права (вулиця 49-ї Гвардійської Дивізії, 37, м. Херсон, Херсонська, обл., 73000, Україна).

Информация об авторах

Иртышева Инна Александровна — доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой менеджмента Национального университета кораблестроения имени адм. Макарова (проспект Героев Сталинграда, 9, г. Николаев, 54025, Украина; e-mail: innaxl@mail.ru).

Дубинская Ирина Ивановна — аспирант кафедры менеджмента Международного университета бизнеса и права (улица 49-й Гвардейской Дивизии, 37, г. Херсон, Херсонская обл., 73000, Украина).

Information about the authors

I. Irtyshcheva — Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of Department of Management of the Admiral Makarov National University of Shipbuilding (9 Heroiv Stalingradu Ave., Mykolayiv, 54025, Ukraine; e-mail: innaxl@mail.ru).

I. Dubinskaya — Postgraduate Student of Department of Management of University of International Business and Law (37 49-Gvardeyskoy Diviziy St., Kherson, Kherson region, 730000, Ukraine).

Стаття надійшла до ред.
05.08.2016 р

JEL Classification: E24; J21; J64; J65

УДК 331.56(477+4)

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ ТА БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

**Зайцева І. С.
Задорожко Г. Р.**

Анотація. Виявлено та розглянуто актуальні проблеми сучасного розвитку ринку праці України та країн Європейського Союзу. Проаналізовано проблеми тіньової зайнятості та прихованого безробіття в Україні, зміни показника рівня безробіття в Україні та країнах Європейського Союзу починаючи з 2007 р. по 2015 р. Також розкрито такі поняття, як «зайнятість» і «безробіття», згідно з Законом України «Про зайнятість населення» виявлено осіб, які належать до зайнятого населення, та осіб, які вважаються безробітними. У результаті здійснених досліджень на основі аналізу статистичних даних побудовано графіки, які відображають зміну показника рівня безробіття України, Німеччини, Польщі, Греції, Австрії залежно від року. Практичне значення здійснених у статті досліджень полягає у тому, щоб, спираючись на досвід країн-учасниць Європейського Союзу, визначити перспективні напрямки підвищення ефективності зайнятості в Україні.

Ключові слова: зайнятість, безробіття, рівень безробіття, прожитковий мінімум, допомога по безробіттю.

ПРОБЛЕМЫ ЗАНЯТОСТИ И БЕЗРАБОТИЦЫ В УКРАИНЕ И СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

**Зайцева И. С.
Задорожко А. Р.**

Аннотация. Вывявлены и рассмотрены актуальные проблемы современного развития рынка труда Украины и стран Европейского Союза. Проанализированы проблемы теневой занятости и скрытой безработицы в Украине, изменения показателя уровня безработицы в Украине и странах Европейского Союза. Также раскрыты такие понятия, как занятость и безработица, согласно Закону Украины «О занятости населения» выявлены лица, принадлежащие к занятому населению, и лица, которые считаются безработными. В результате проведенных исследований на основе анализа статистических данных построены графики, отражающие изменение показателя уровня безработицы Украины, Германии, Польши, Греции, Австрии в зависимости от года. Практическое значение осуществленных в статье исследований заключается в том, чтобы, опираясь на опыт стран-участниц Европейского Союза, определить перспективные направления повышения эффективности занятости в Украине.